

Norge i Europa

REGJERINGENS ARBEIDSPROGRAM
FOR SAMARBEIDET MED EU

2015

UTENRIKSDEPARTEMENTET

Innhold

Innledning	2
Viktige forhandlinger i 2015	3
EØS-midlene.....	3
Markedsadgang for fisk.....	3
Handel med landbruksprodukter.....	3
TTIP.....	3
Felles oppfyllelse av klimamålsettinger	3
Tilsyn med finansmarkedene	3
Økt konkurransekraft og verdiskaping	4
Ny vekst.....	4
Et digitalt Europa.....	4
Regelforenkling	5
Arbeidskraft over landegrensene.....	5
Trygge og velinformerte forbrukere	6
Bedre kvalitet i forskning og utdanning	6
Forskning for fremtiden	6
Høyere utdanning	7
Fra utdanning til arbeid.....	7
En ambisiøs klima- og energipolitikk	7
Klima- og energipolitikken fram mot 2030	7
EUs energiunion	8
Klimatoppmøtet i Paris	9
En helhetlig migrasjonspolitik.....	9
Årsakene til migrasjon, samarbeid med tredjeland	9
Yttergrensekontroll	9
Tiltak i Europa på asyl- og migrasjonsfeltet	10
Økt trygghet og sikkerhet	10
Vårt europeiske nabolag	10
Sikkerhets- og forsvarspolitik	10
Arbeid for indre sikkerhet	11
Demokrati og menneskerettigheter i Europa	11
Fremmedkrigere.....	12
Styrket samfunnsikkerhet og beredskap.....	12

Innledning

Norge samarbeider med EU og EUs medlemsland fordi vi deler et felles verdigrunnlag og fordi vi trenger felles løsninger på felles utfordringer. Vi samarbeider fordi det er i vår nasjonale interesse.

Vårt samarbeid med EU er tett og omfattende. Politikktutformingene på europeisk nivå har direkte konsekvenser for oss gjennom EØS, Schengen og en rekke andre avtaler. EØS-avtalen er bunnplanken i samarbeidet. Avtalen sikrer at Norge får nytte godt av fri bevegelse for personer, varer, tjenester og kapital. Den gir norske bedrifter adgang til et hjemmemarked av 31 land og 500 millioner mennesker. Et felles europeisk regelverk sikrer at de konkurrerer på like vilkår som bedrifter fra EU-land. Slik trykker vi norske arbeidsplasser og norsk velferd.

2015 blir et viktig år for det europeiske samarbeidet. I Brussel er en ny Kommisjon utnevnt, under ledelse av president Jean-Claude Juncker. Et nytt Europaparlament er valgt, og den tidligere polske statsministeren Donald Tusk har overtatt som president i medlemsstatenes fremste organ, Det europeiske råd. Med nytt mannskap følger også en ny dagsorden. Den sammenfaller i stor grad med hovedlinjene i norsk europapolitikk, slik de er nedfelt i regjeringens europastrategi for perioden 2014-2017.

Strategiens fem satsingsområder bygger på regjeringens politiske plattform: Konkurranseskraft og verdiskapning, forskning og utdanning, klima- og energi, justis- og migrasjonsområdet og utenriks- og sikkerhetspolitikk. På disse områdene vil regjeringen gjøre en særlig innsats for å medvirke i utviklingen av europeisk politikk og fremme norske interesser. Vi vil legge vekt på å komme med innspill og forslag i god tid før EU fatter sine vedtak, mens det ennå er en reell mulighet til å påvirke utfallet.

Innsatsen for å redusere etterslepet av vedtatte rettsaker som ikke er innlemmet i EØS-avtalen fortsetter med full styrke i 2015. Det er viktig for å sikre likebehandling på det indre marked og styrke vår konkurranseskraft.

Norge og EØS/EFTA-landene skal føre flere forhandlinger med EU i 2015. Vi skal forhandle om EØS-midler for perioden 2014-2019, om markedsadgang for fisk, og om handel med landbruksprodukter. Regjeringen vil også ta initiativ til en avtale om norsk tilslutning til EUs klimaforpliktelse. I tillegg vil forhandlingene om en frihandels- og investeringsavtale mellom EU og USA (TTIP) kunne få stor innvirkning på Norge, selv om vi ikke er part i forhandlingene.

Europeisk regelverk og politikk er i stadig endring og det har konsekvenser for Norge. For å kunne påvirke utviklingen, må vi vise politisk lederskap, medvirke og delta på de arenaer vi har, gitt begrensningene i vår tilknytning til EU.

Vi må ha en åpen og inkluderende europapolitikk. Europapolitikken er et nasjonalt lagarbeid. Vi håper at arbeidsprogrammet for 2015 kan være et godt grunnlag for det lagarbeidet, og for åpen debatt om den europeiske utviklingen slik den påvirker Norge.

Viktige forhandlinger i 2015

EØS-midlene

Helt siden EØS-avtalen trådte i kraft, har Norge bidratt til økonomisk og sosial utjevning i Europa gjennom EØS-midlene, sammen med de øvrige EØS/EFTA-landene. Den siste støtteperioden (2009-2014) hadde en ramme på om lag 15 milliarder kroner, fordelt på 16 ulike EU-medlemsland. Forhandlingene om en ny støtteperiode har pågått siden januar 2014. Regjeringen ønsker å bidra til en god og balansert løsning i 2015. Samtidig forbereder vi forhandlinger med mottakerlandene om hvordan midlene skal brukes. Regjeringen ønsker at midlene skal fremme det bilaterale samarbeidet med mottakerlandene og støtte opp under norske europapolitiske prioriteringer.

Markedsadgang for fisk

Norge og EU forhandler også om markedsadgang for fisk. Norsk sjømat møter fortsatt høye tollsatser i EU på en rekke produkter og handelsregimet er unødvendig komplisert. Målet er å sikre sjømatnæringen best mulig markedsadgang for fisk og fiskeprodukter på EU-markedet.

Handel med landbruksprodukter

I februar 2015 innledet Norge og EU en ny forhandlingsrunde om handel med landbruksprodukter, med sikte på å liberalisere handelen, i henhold til prosedyren som følger av EØS-avtalen (artikkel 19). Førrige runde ble avsluttet i 2010. Regjeringen vil bidra til en avtale som ivaretar Norges samlede interesser på en best mulig måte.

TTIP

Forhandlingene mellom EU og USA om en frihandels- og investeringsavtale (TTIP) går inn i en avgjørende fase i år. Norges deltakelse i det indre marked og den betydelige handelen med EU og USA gjør at Norge vil bli direkte påvirket av en slik avtale. Det er viktig å føre en god dialog med EU og USA om utviklingen i forhandlingene på områder som er sentrale for Norge. Regjeringens målsetting er å sikre markedsadgang for norske varer, og at det regulatoriske samarbeidet mellom EU og Norge etablert under EØS-avtalen ikke svekkes som følge av en avtale mellom EU og USA. Regjeringen har ikke tatt stilling til hvordan Norge skal forholde seg til en ferdigforhandlet TTIP-avtale. Det vil bli viktig å finne en løsning som sikrer norske interesser og den samlede norske verdiskapingen.

Felles oppfyllelse av klimamålsettinger

Sammen med EU ønsker Norge å kutte utslippene av klimagasser med minst 40 prosent innen 2030. Regjeringen tar sikte på at Norge skal slutte seg til EUs klimaforpliktelse, og vi vil ta initiativ til en egen avtale med EU om dette.

Tilsyn med finansmarkedene

Regjeringen ønsker at Norge skal knytte seg til EUs finanstilsyn. I 2014 ble vi enige med EU om prinsippene for EØS/EFTA-landenes deltakelse i de ulike tilsynsbyråene. Løsningen innebærer overføring av myndighet og krever etter regjeringens vurdering støtte fra minst tre fjerdedeler i Stortinget.

Økt konkurransekraft og verdiskaping

Ny vekst

EUs hovedmål for 2015 er å stimulere til ny vekst i europeisk økonomi. Det er i Norges interesse at EU lykkes, gitt våre tette handelsforbindelser med EUs medlemsland, og vår deltakelse i det indre marked.

Kommisjonens hovedtiltak er en investeringsplan, som er tenkt å utløse investeringer verdt 315 mrd. euro over en treårsperiode på områder som infrastruktur, forskning og innovasjon. Regjeringen vil føre dialog med EUs institusjoner og medlemsland om implementeringen av planen, med vekt på områder som er strategisk viktige for Norge. Vi vil også identifisere hvordan Norges deltakelse i EU-programmer som Connecting Europe Facility og Horisont 2020 eventuelt berøres.

Regjeringen vil arbeide for at Horisont 2020-programmets opprinnelige innretning opprettholdes, med fokus på fremragende vitenskap, konkurransedyktig næringsliv og forskning for å løse samfunnsutfordringer innen blant annet helse, mattrygghet, ren energi og klima.

Gjennom EØS-avtalen skal næringslivet i Norge kunne støtte seg på et felles europeisk regelverk som sikrer reell konkurranse og like vilkår. Kommisjonen vil i løpet av året legge frem en egen handlingsplan for utviklingen av det indre marked, med særlig fokus på tjenestesektoren og små og mellomstore bedrifter. Dette arbeidet vil bli fulgt tett fra norsk side. Regjeringen vil også videreføre samarbeidet med likesinnede land innenfor «Frontrunners»-initiativet, for å fjerne hindre for fri bevegelse av varer og tjenester i det indre marked.

Regjeringen vil følge nøye med på utviklingen av politikk og regelverk for maritim sektor og forsvarsmarkedet. Vi vil bidra med innspill når EU skal oppdatere sin skipsfartsstrategi for å fremme en sterk europeisk og norsk maritim næring. Vi er også opptatt av å sikre markedsadgang og reell konkurranse i forsvarsmarkedet. Dette krever at alle medlemsland gjennomfører direktivet for forsvars- og sikkerhetsanskaffelser på en korrekt og ikke-diskriminerende måte.

Vi er tilfreds med at Kommisjonen vil se nærmere på konkurransesituasjonen i europeisk luftfart. Regjeringen tok initiativ til en slik gjennomgang i 2014, overfor daværende transportkommissær Siim Kallas. Vi vil følge opp med konkrete innspill og synspunkter til Kommisjonens varslede tiltakspakke («Aviation package») og forslag til revisjon av EASA-forordningen.

Regjeringen er positiv til Kommisjonens ambisjoner om å få fart på økonomien gjennom å legge til rette for økt bruk av obligasjonsmarkeder som finansieringskilde (Capital Markets Union). Norge og de andre nordiske landene har et mer utviklet obligasjonsmarked enn mange av EUs medlemsland. Derfor er dette et felt det er grunn til å følge nøye, og vi vil vurdere å spille inn erfaringer fra det norske og nordiske markedet.

Et digitalt Europa

Digitalisering og utviklingen av et indre marked for digitale tjenester står sentralt i EUs strategi for å fremme vekst og sysselsetting. Kommisjonen har varslet at den vil legge fram en digital indre markedspakke i 2015. Regjeringen vil blant annet støtte tiltak som kan styrke tilliten til grensekryssende e-handel, fremme universell utforming av IKT-

løsninger, modernisere reglene for opphavsrett og personvern og videreutvikle det felleseuropeiske regelverket for elektronisk kommunikasjon. Vi vil også arrangere en større konferanse om den digitale økonomien i 2015, hvor EUs arbeid med den digitale agenda vil stå sentralt.

Regjeringen arbeider med en samlet gjennomgang av norsk IKT-politikk, som vil ha en nær kobling til EUs politikktutforming for det digitale indre marked. I ISA-programmet arbeider Norge for bedre digital samhandling mellom offentlig virksomhet i EØS-landene. Regjeringen vil vurdere deltakelse i oppfølgingsprogrammet, ISA2.

Regjeringen vil arbeide for at europeiske regler bidrar til at privat og offentlig sektor, samt forbrukerne, får mest mulig ut av ny teknologi, samtidig som vi sikrer forbruker- og personvernet og databeskyttelsen. Det er viktig for regjeringen at revisjonen av personvernpakken ikke resulterer i et lavere nivå på personvernet enn vi har i Norge i dag. Vi ønsker å delta i det europeiske datatilsynet European Data Protection Board, og vil arbeide for at Europaparlamentet ikke snevrer inn muligheten for registerforskning under forhandlingene med de andre EU-institusjonene i 2015.

Regjeringen vil legge til rette for effektiv og trygg bruk av skytjenester, både for offentlig og privat sektor. Vi ønsker en forenkling og harmonisering av regelverket i EØS-området, slik at tilbydere av skytjenester lett kan operere på tvers av landegrensene. Regjeringen vil støtte utvikling av blant annet standard avtaleverk, sertifiseringer, databehandleravtaler på europeisk nivå.

Vi skal delta aktivt i den varslede reformen av regelverket for elektronisk kommunikasjon (ekomreguleringen). Regelverket bør komme forbrukerne til gode og fremme større grad av konkurranse over landegrensene. Like spilleregler i hele EØS-området er viktig for at det indre marked skal fungere godt. Regjeringen ønsker derfor å sikre full norsk deltakelse i EUs ekom-byrå BEREC.

Regjeringen skal arbeide for at EUs reform av reglene for opphavsrett finner rett balanse mellom hensynet til opphavsrettighetshavere og prinsippet om fri bevegelse. På dette området vil vi samarbeide nært med andre nordiske land, særlig for å verne om det nordiske avtalelisenssystemet.

Regelforenkling

Norges tette tilknytning til EU, gjennom avtalene om EØS og Schengen, innebærer at mange norske lover er utledet fra europeiske regelverk. Regjeringens målsetting om en enklere hverdag i Norge og forenklinger for næringslivet er derfor tett knyttet til regelforenkling på europeisk nivå. Kommisjonens første visepresident Frans Timmermans har fått i oppdrag å legge fram en styrket regelforenklingsagenda høsten 2015. Regjeringen vil føre en tett dialog med Kommisjonen for å bidra til, og lære av, dette arbeidet. Vi har ambisjon om å bidra med forslag om EU-regler som kan gjøres enklere, eventuelt slettes. Samtidig skal vi være årvåkne for å hindre at forenklingsarbeidet ikke resulterer i svekkede standarder på områder som helse, miljø, forbrukervern og mattrygghet.

Arbeidskraft over landegrensene

Arbeidskraft fra andre EU/EØS-land bidrar til vekst og verdiskaping i Norge, og regjeringen ønsker at det skal være enkelt og attraktivt å søke jobb over landegrensene i Europa.

Et mer globalt næringsliv gjør at mange nordmenn jobber og bor, helt eller delvis, i andre land. For å sikre like rettigheter for norske borgere som reiser, studerer, handler, bor og arbeider i andre europeiske land, ønsker regjeringen å knytte Norge nærmere til EUs sivilrettslige samarbeid.

Kommisjonen har annonsert at den innen utløpet av 2015 vil foreslå tiltak for å fremme arbeidsmobilitet (inkludert revisjon av forordningen om trygdekoordinering og gjennomgang av utsendingsdirektivet). Regjeringen vil arbeide for at tiltakene bidrar til et ordnet arbeidsliv, likebehandling av EØS-borgere på arbeidsmarkedet og bærekraftige norske velferdsordninger.

Arbeidsinnvandring og eksport av nasjonale velferdsgoder debatteres på europeisk nivå og i flere av EUs medlemsland. Regjeringen vil følge dette ordskiftet nøye. Vi vil også vurdere nasjonale tiltak for å sikre bærekraftige velferdsordninger på lengre sikt, som respekterer grunnleggende prinsipper om fri bevegelse og ikke-diskriminering basert på nasjonalitet.

Regjeringen vil delta i det europeiske samarbeidet mot useriøse aktører i arbeidslivet, sosial dumping og skatteunndragelse, i tråd med vår egen strategi mot arbeidslivskriminalitet. Vi vil gi innspill til den varslede gjennomgangen av utsendingsdirektivet i 2015, og delta aktivt i den europeiske plattformen mot svart arbeid, der EØS/EFTA-landene ventes å få en observatørrolle. Plattformen skal være en møteplass mellom EU-kommisjonen og nasjonale myndigheter som er ansvarlige for å oppdage og hindre svart arbeid.

Trygge og velinformerte forbrukere

Trygge forbrukere bidrar til verdiskaping og vekst. Regjeringen vil bidra til en god forbrukerpolitikk på europeisk nivå.

Mattrygghet er viktig, både for den enkelte forbruker og for samfunnet generelt. Det samme gjelder forsvarlig bruk og merking av legemidler. Regjeringen ønsker å engasjere EU i en dialog om antibiotikaresistens for å finne gode felles løsninger. Problematikken må håndteres på europeisk og internasjonalt nivå, ettersom både personer og mat kan bringe med seg resistente bakterier under reiser og ved handel. Vi vil også engasjere oss på europeisk nivå for å sikre at reglene for godkjenning av medisinfôr og legemidler til dyr ikke svekkes.

Regjeringen vil videre arbeide for endringer i regelverket om matinformasjon, slik at forbrukerne lettere kan identifisere tilsatt sukker i matprodukter.

Norge vil også bidra konstruktivt til EUs gjennomgang av regelverket for å godkjenne genetisk modifiserte organismer for dyrking, som skal finne sted før sommeren 2015.

Bedre kvalitet i forskning og utdanning

Forskning for fremtiden

Regjeringens ambisjon er at Norge skal bli et av de mest innovative landene i Europa. Vi satser på forskning og kvalitet i skolen for å legge grunnlaget for fremtidens arbeidsplasser. Samarbeid på tvers av landegrensene hever kvaliteten i norsk utdanning og forskning, og deltakelse i EU-programmer er et sentralt virkemiddel i dette arbeidet.

Regjeringen vil hjelpe forskningsmiljøer og næringsliv i Norge med å nå opp i konkurransen om Horisont 2020-midler, i tråd med regjeringens strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet i EU. For å lykkes, er det viktig at myndighetene både sentralt og på regionalt nivå er aktivt med i prosessen.

Vi skal samtidig bidra til å legge premissene for EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon, slik at fremtidens forsknings- og innovasjonssatsninger i Europa bidrar til å utvikle norsk og europeisk nærings- og samfunnsliv.

Høyere utdanning

Europeiske land samordner sine utdanningssystemer i stadig sterkere grad. Det er derfor viktig for regjeringen å medvirke når Kommisjonen skal utforme en melding om høyere utdanning i 2015.

Regjeringen vil utveksle erfaringer med EU om digital læring. Regjeringen har nedsatt et eget utvalg for å se på hvilke konsekvenser åpne nettkurs har for høyere utdanning, og ønsker å dele resultatene fra denne utredningen med EUs institusjoner og medlemsland.

Fra utdanning til arbeid

Arbeidsledighet blant unge er et stort problem i dagens Europa. Også i Norge kan det være krevende å komme i jobb etter endt utdanning, selv om ungdomsledigheten er relativt lav. Regjeringen styrker derfor systemet med lærlingeplasser, også i samarbeid med andre europeiske land. Vi er blitt invitert til å gi innspill til EUs utdanningsministermøte om fag- og yrkesopplæring i Riga i juni. Vi ønsker også å bruke EØS-midlene til å lette overgangen fra utdanning til arbeid i mottakerlandene.

En ambisiøs klima- og energipolitikk

Klima- og energipolitikken fram mot 2030

I 2014 vedtok EU overordnede mål for klima- og energipolitikken fram mot 2030. Utslippene av klimagasser skal reduseres med minst 40 prosent, bruken av fornybar energi økes til minst 27 prosent på EU-nivå og EU-landene skal samlet effektivisere energibruken med minst 27 prosent. Kvotehandelsystemet skal fremdeles være det sentrale virkemiddelet for å nå utslippsmålet. Norge støtter en reduksjon av den årlige tillatte utslippsmengden og en tidlig introduksjon av en reserve for å stabilisere kvotemarkedet.

Regjeringen vil gå i dialog med EU om å inngå en avtale om deltakelse i EUs klimaforpliktelse, slik at Norges internasjonale klimaforpliktelse blir en integrert del av EUs overordnede klimamål med utslippskutt på minst 40 prosent. Det er en forutsetning at regelverket ikke skal innlemmes i EØS-avtalen, men fremforhandles som en bilateral overenskomst.

Gjennom EØS-avtalen deltar Norge allerede i EUs kvotehandelsystem og vi vil medvirke i den brede gjennomgangen av systemet for tiden etter 2020. Norsk holdning er at systemet må strammes inn for å stimulere til en raskt og effektiv omlegging til lavutslippssamfunnet, inkludert gjennom utvikling og bruk av ny teknologi.

Deltakelse i EUs klimaforpliktelse vil innebære at også øvrige norske utslipp (ikke-kvotepliktig sektor) vil omfattes av samarbeidet med EU. Her skal det fastsettes nasjonale mål for utslippsreduksjoner. EUs innsatsfordelingsbeslutning, som regulerer disse utslippene, vil etter planen bli revidert i 2016. Regjeringen har ambisjoner om å medvirke i denne prosessen gjennom innspill til EUs institusjoner og medlemsland. Mål for utslippsreduksjoner i ikke-kvotepliktig sektor og adgangen til fleksibel gjennomføring vil stå sentralt i regjeringens dialog med EU.

Vår deltakelse i Green Growth Group, en uformell sammenslutning av EU-land som ønsker en ambisiøs klimapolitikk og et stramt kvotesystem, gir gode muligheter for å fremme norske interesser og synspunkter på den europeiske arenaen. Regjeringen vil også bidra i kommende diskusjoner om ren energi i transportsektoren, med blant annet erfaringer fra den norske el-bilsatsningen, og om rollen skog- og arealbruk kan ha på sikt for å redusere klimagassutslippene.

EUs energiunion

I løpet av 2015 er det ventet at EU vil vedta et rammeverk for en europeisk energiunion som skal bestå av følgende fem hovedområder: Sikker energiforsyning, videreutvikling av det indre energimarked, redusert europeisk energietterspørsel, satsing på lavutslippsteknologier og fremme av forskning og utvikling på energifeltet. Energiunionen er et ledd i gjennomføringen i klima- og energirammeverket frem mot 2030.

Utgangspunktet for diskusjonene om energiunionen er Kommisjonens strategipapir fra februar, som vil danne grunnlaget for konkrete vedtak av medlemslandene i midten av 2015. Det forventes at EU vil etablere et nytt styringssystem for å nå 2030-målene på energifeltet. Kommisjonen har videre foreslått at nasjonale planer for å oppfylle EUs energimål skal slås sammen i én strømlinjeformet rapportering til Kommisjonen.

Gitt Norges posisjon som stor energileverandør og del av det indre marked, vil regjeringen føre en tett dialog med EU om utviklingen av energiunionen. Regjeringen vil legge vekt på nødvendigheten av velfungerende energimarkeder og bedre infrastruktur både for gass og elektrisitet. Gass er viktig for energisikkerheten i Europa, gir reduserte utslipp når det erstatter kull og kan balansere kraftsystemene når fornybarandelen øker.

Fangst og lagring av CO₂ er en avgjørende teknologi for å kombinere økonomisk vekst og reduserte utslipp i Europa. Regjeringen anbefaler at satsing på CO₂-håndtering må være en viktig del av EUs energiunion.

Innholdet i diskusjonene om energiunionen vil berøre EØS-relevant regelverk, ettersom aktuelle direktiver og forordninger innen det indre energimarked, energieffektivisering og fornybar energi vil bli drøftet videre.

Utviklingen av energiunionen kan også innebære en sterkere satsing på fornybar energi. Det nordiske kraftmarkedet er knyttet til Europa, og fornybar kraft kan dermed bidra til å erstatte fossil energibruk på kontinentet, muliggjøre utbygging av mer uregulerbar fornybar kraft i andre land, og legge til rette for grønn verdiskaping i Norge. Økt satsing på infrastruktur i Europa gir mer effektive markeder og muliggjør mer effektiv klimapolitikk.

Vi ønsker også å bruke EØS-midlene til å støtte medlemslandenes innsats innenfor miljø, klima og energi.

Klimatoppmøtet i Paris

Regjeringen vil samarbeide tett med EU i forberedelsene av klimatoppmøtet i Paris i desember 2015, hvor målet er å komme frem til en omfattende internasjonal klimaavtale. Kommisjonen vil presentere sin strategi frem mot toppmøtet i en egen melding i løpet av våren.

Både EU og Norge vil legge frem en indikativ utslippsforpliktelse i første kvartal 2015. Her vil Norge informere om dialogen med EU om felles oppfyllelse av klimaforpliktelsen. Fram mot Paris-møtet vil regjeringen arbeide for en intensjonsavtale med EU om dette.

Både Norge og EU ønsker å bidra til en sterk, folkerettslig bindende og ambisiøs avtale som begrenser globale klimagassutslipp, slik at målet om at den globale oppvarming ikke overstiger to grader sammenliknet med førindustrielt nivå nås. Norsk og europeisk klima- og energipolitikk er tett integrert gjennom EØS-avtalen og Norges deltakelse i EU kvotehandelsystem. I tillegg har regjeringen foreslått at Norge skal gå i dialog om inngåelse av en avtale om deltakelse i EUs klimaforpliktelse i den nye klimaavtalen. Det vil derfor i 2015 være behov for fortsatt tett samarbeid med EUs ulike institusjoner og medlemsland.

En helhetlig migrasjonspolitik

Årsakene til migrasjon, samarbeid med tredjeland

Migrasjon fra Europas sørlige nabolag har skapt en langvarig humanitær krise i og rundt Middelhavet. Den langsiktige løsningen er å ta tak i årsakene til at mennesker migrerer og utsetter seg for livsfare på sjøen. Det krever at vi ser migrasjon og bistand i sammenheng, og at vi styrker samarbeidet med landene migrantene kommer fra og reiser igjennom på vei til Europa.

Norge er allerede involvert i samarbeidet mellom EU og Den afrikanske union om migrasjon fra Afrikas Horn (Khartoum-prosessen) og fra Vest-Afrika (Rabat-prosessen). Regjeringen ønsker å formalisere norsk deltakelse. Vi vil også støtte EUs regionale utviklings- og beskyttelsesprogrammer og intensivere det strategiske samarbeidet med EU om situasjonen i Sahel og Maghreb.

Yttergrensekontroll

Hvert enkelt land har ansvar for kontroll av sin del av Schengens yttergrense. Noen land har imidlertid et større press på sin del av yttergrensen enn andre, og det er opprettet flere mekanismer for å bistå disse landene, både gjennom grense- og visumfondet og yttergrensebyrået Frontex.

Som Schengenmedlem vil Norge bidra til at alle land i samarbeidet tar sin del av ansvaret for en effektiv og forsvarlig kontroll av yttergrensen. Regjeringen vil derfor videreføre og styrke vårt bidrag til Frontex. Vi vil også medvirke i utviklingen av nytt regelverk for elektronisk registrering av grensepassering av tredjelandsborgere. Her vil vi legge vekt på å finne en god balanse mellom kontroll og personvern.

Tiltak i Europa på asyl- og migrasjonsfeltet

De europeiske landene samarbeider for at asylsøkere skal møte samme krav og ivaretas på en mest mulig ensartet måte. EU har vedtatt regler for et felles europeisk asylsystem og regjeringen er opptatt av at alle land følger dette regelverket. Det er viktig for Norge at Dublin-systemet består og er velfungerende. Dette systemet sikrer at migranter får anledning å søke om asyl og at søknaden blir behandlet i ett land.

Noen europeiske land opplever et større migrasjonspress enn andre. Norge har derfor bistått disse landene, blant annet gjennom deltagelse i støttekontoret for asyl (EASO). Regjeringen vil vurdere utvidet norsk deltakelse i EASO-operasjoner.

Vi ønsker å videreføre bruk av EØS-midler på asyl- og migrasjonsfeltet, basert blant annet på erfaringer med gjennomførte tiltak for å styrke både kapasiteten og kvaliteten i det greske asyl- og migrasjonssystemet.

Økt trygghet og sikkerhet

Vårt europeiske nabolag

Russlands framferd i Ukraina utfordrer prinsipper om rettsstat og demokrati på vårt eget kontinent, og den sikkerhets- og utenrikspolitiske dialogen i EU har blitt viktigere enn før, også for Norge. Regjeringen støtter EUs naboskapspolitikk, og vil føre en tett dialog med Kommisjonen og EUs medlemsland når den skal revideres i 2015.

Norsk økonomisk støtte til landene i Eurasia prioriterer de tre landene som har inngått assosieringsavtaler med EU (Ukraina, Georgia og Moldova) og skal blant annet støtte opp om disse landenes europeiske integrasjon. Vi vil koordinere våre bilaterale bidrag til Ukraina med EUs innsats, og videreføre den tette dialogen med EUs institusjoner og medlemsland om restriktive tiltak mot Russland.

Norge har viktige nasjonale interesser i nord. Vi stiller oss positiv til EUs engasjement i nordområdene. Kommisjonen har varslet at den vil legge fram et forslag til en helhetlig arktisk politikk innen desember 2015. Regjeringen vil føre en tett dialog med EUs institusjoner og medlemsland for å sikre at norske interesser ivaretas ved utformingen av EUs politikk. EU arbeider med nordområdespørsmål innenfor en rekke fagområder som energi, miljø og klima, fiskeri, transport, forskning og regional utvikling. EØS-avtalen gjelder ikke for havområdene utenfor territorialfarvannet.

Norges engasjement på Vest-Balkan tar sikte på stabilisering, demokratisering og utvikling av regionen. Norge har de samme prioriteringene som EU både politisk og i bistanden. Norge bygger opp under disse prioriteringene både i form av felles innsats med EU og medlemslandene og gjennom komplementære tiltak. Dette arbeidet vil fortsette i 2015.

Sikkerhets- og forsvarspolitik

Det er i Norges interesse å bidra til et godt og velfungerende europeisk forsvars- og sikkerhetssamarbeid, innenfor rammene av EU og NATO.

Norge bidrar med styrker på beredskap til EUs innsatsstyrke i 2015, gjennom svenskledede Nordic Baltic Battle Group. Innsatsstyrken er et konkret skritt for å sikre den europeiske evnen til å reagere raskt hvis en krisesituasjon oppstår.

Norge deltar i tre av EUs sivile operasjoner (Kosovo, Djibouti/Somalia og Palestina). Vi har takket ja til å delta i EUs sivile operasjon i Ukraina, og skal i 2015 rekruttere norsk personell til dette oppdraget. Regjeringen ønsker at Norge skal delta i EUs operasjon i Libya, så snart sikkerhetssituasjonen bedrer seg og gitt at vi finner riktig personell. Regjeringen vil vurdere deltakelse i EUs militære operasjoner, der det er hensiktsmessig og relevant, og vil blant annet vurdere deltakelse i EUs militære treningsoperasjon i Mali.

Gitt Norges bidrag til europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik, ønsker regjeringen å videreutvikle den politiske dialogen om dette saksfeltet. Vi vil også arbeide for at Norge skal kunne delta på styremøter i Det europeiske forsvarsbyrået EDA, på politisk nivå.

Regjeringen vil følge opp Kommisjonens initiativer og virkemidler for å styrke den europeiske forsvarsteknologiske og -industrielle basen, herunder det foreslåtte forsøksprogrammet for forsvarsrelatert forskning og utvikling.

Regjeringen vil arbeide for å intensivere samarbeidet og dialogen med EU også når det gjelder å fremme cybersikkerhet og utvikling av internasjonal politikk om dette. Digitalt sårbarhetsutvalg skal legge fram sin rapport innen september 2015. Rapporten vil være nyttig som kunnskapsgrunnlag og vil kunne bidra til å identifisere digitale utfordringer som også er relevant for EØS-samarbeidet. Regjeringen vil også arbeide for et tettere samarbeid med EU og flere av EUs medlemsland hva gjelder forebygging av cyberkriminalitet i land utenfor EØS-området.

Arbeid for indre sikkerhet

Kommisjonen vil i løpet av 2015 fremsette forslag til en ny agenda for sikkerhet, som revisjon av EUs strategi for indre sikkerhet. Den nye agendaen vil trolig omfatte viktige politiske prioriteringer i arbeidet mot terrorisme, bekjempelse av organisert kriminalitet og tiltak mot radikaliserings og rekruttering av fremmedkrigere. Den vil også omfatte tiltak for økt nettsikkerhet og bekjempelse av cyberkriminalitet. I tillegg vil det også være økt fokus på beredskap. På samme tid vil det bli lagt vekt på å sikre innbyggernes universelle rettigheter og vern, herunder personvernet.

EUs prioriteringer på dette område faller sammen med sentrale politiske målsettinger fra norsk side. Regjeringen vil vurdere å spille inn norske synspunkter i denne diskusjonen på europeisk nivå.

Demokrati og menneskerettigheter i Europa

Terrorangrepene i Paris i januar 2015 har på nytt illustrert viktigheten av arbeidet for demokrati, menneskerettigheter, toleranse og mangfold, også i Europa. Regjeringen skal arbeide for å fremme universelle rettigheter og rettsstatsprinsipper i Europa. Vi vil bidra til gjennomføring av Europarådets menneskerettighetskonvensjoner gjennom EØS-midlene og føre en tett dialog med EU om arbeidet for å utvikle gode systemer som sikrer respekt for grunnleggende rettsstatsprinsipper i medlemslandene.

EØS-midlene er også et sentralt virkemiddel for å støtte det sivile samfunn i mottakerlandene, og regjeringen ønsker å styrke innsatsen i årene som kommer. Vi ønsker å øke støtten til tematiske satsingsområder som ytringsfrihet og uavhengige medier, beskyttelse av menneskerettighetsforkjempere og utsatte grupper innenfor rammen av EØS-midlene. Regjeringen vil blant annet medvirke i EUs arbeid for å sikre rettighetene til LHBTI-personer.

Fremmedkrigere

Mange europeiske land, inkludert Norge, er bekymret for det store antallet europeisk ungdom som reiser ut som fremmedkrigere, både fordi de der kan utføre alvorlige kriminelle handlinger i landene de reiser til og med tanke på sikkerhetsutfordringen disse kan utgjøre ved retur. Problematikken har blitt ytterligere aktualisert gjennom terrorangrepene i Paris og København.

Regjeringen arbeider for et helhetlig anti-radikaliseringsarbeid, der man finner en god balanse mellom kontroll og forebygging. Vi ønsker å samarbeide med EU for å finne effektive tiltak, i tråd med regjeringens handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Samarbeidet foregår både innenfor rammene av Schengen og gjennom Radical Awareness Network. En gruppe land har jobbet mer med problematikken rundt fremmedkrigere enn andre. Disse landene har møttes utenfor de formelle EU-strukturene og har fremmet forslag som senere har lagt premissene for diskusjoner og vedtak på EU-nivå. Dette er særlig interessante samarbeidspartnere for Norge.

Styrket samfunnssikkerhet og beredskap

Det skal være lett å gi og motta hjelp over landegrensene ved terroranslag, naturkatastrofer og andre alvorlige ulykker. Norge er en del av EUs samordningsmekanisme på dette området.

Blant annet gjennom det nordiske samarbeidet rundt samfunnssikkerhet og beredskap («Haga-samarbeidet») og det nordiske redningstjeneste-samarbeidet (NORDRED), bidrar vi til å utvikling av det regionale samarbeidet om beredskap i Norden i tråd med EUs overordnede politikk. I denne sammenheng, og med bakgrunn i den nordiske solidaritetserklæringen, ønsker regjeringen ytterligere styrking og konkretisering av samarbeidet med de nordiske land og EU.

Arbeidsprogrammet er tilgjengelig elektronisk på www.regjeringen.no, sammen med en oversikt over sentrale EU-saker i 2015.

